

звуци, мълчание. Душа – две души: *непримирими... две души.*

Бележник на поет – изписани суми на получени хонорари, върнати заеми. *От Олчева получени* (следват цифри), датите са от есента на 1903 до март 1904 г. (Б., с. 355). Дата 16 март 1904: *Дългът на Кръстев изплатен* (Б., с. 362).

Бул. Македония № 26 – заедно с адреса, на който Яворов е живял през лятото на 1904 г., бележникът остава в миналото с неизписани страници. Февруари на 1914 г. е тежък за поета. Преди три месеца съпругата му се е самоубила, той е стрелял в слепоочието си, две тежки операции, освободен е като драматург на Народния театър, издателят Ал. Паскалев плаща последния му наем. Да приюти страданието върху лист – с тази мисъл случайно може би попада на забравения, неизползван от години бележник. На първата му страница полусляп отбелязва датата 26 февруари 1914 г. и пише: *И като пробуден от сън дълбок, се озърт* (думата остава недовършена) *оглеждам се по някой път изведнъж около себе си и тръпна: струва ми се, ето на – ще се разбягат хората от мене – ходещия мъртвец.* После задрасква целия текст (Б., с. 353).

Така *Втори софийски бележник* събира между кориците си от сивочерен пепит времето на Яворов от 1903 до февруари 1914 г. От записа на хонорара за биографията на Гоце Делчев и „Стихотворения“, второ издание, до споделеното и задраскано отчаяние. Време на поет – ранни мотиви, кратки идеи, бързо записани в бележника, които ще разгърне и сплете в лирика на нестихващо страдание. Между празните страници на бележника е и времето на „Безсъници“ и „Прозрения“.

А може би не се е случило така. В изданието на Летописа от 1959 г., когато документи, архиви, ръкописи се оповестяват за пръв път, датата под изречението, отчаяно споделящо самота, е разчетена като 26 февруари 1904 г.¹³ В публикуваните лични бележници на Яворов факсимилето на страницата показва неясно изписване на годината. Издателите коментират разночетенето, настоявайки, че датирането е от 1914 г. Привеждат като доказателство и факти от дните на поета през февруари на последната година от живота му: „потиснат и самотен [...] Записът отразява това настроение и е направен на празен първи лист от старо тефтерче“¹⁴. А ако те не са прави? Ако въпреки усилието ни да го прочетем,

¹³ Докато се питаме дали определен факт се подвежда под дадена теза, или обратно – насочва формулирането ѝ, бихме могли да допуснем, че при първото публикуване, отнесен към времето на 1904 г., записът е разчетен като проява на духовна криза у Яворов.

¹⁴ Бошнакова, М. *Личните бележници на Пейо К. Яворов.* – В: *Личните бележници на П. К. Яворов.* Пос. изд., с. 18.